

Література

1. М. Заботнев, Ю. Кузнецов, В. Кулагин, Б. Линецкий. Интегрированная информационная среда обучения // Интернет-порталы: содержание и технологии: сб. науч. ст. Вып. 2. – М: Просвещение, 2004. – С. 425 – 439.
2. В. Крюков, К. Шахгельдян. Вопросы создания университетского образовательного портала как части информационной среды вуза // Интернет-порталы: содержание и технологии: сб. науч. ст. Вып. 2. – М: Просвещение, 2004. – С. 362 – 385.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Яланська С.П. (Полтава)

На сучасному етапі, у зв'язку із входженням України в єдиний освітній простір, значна увага приділяється формуванню особистості, здатної самостійно і творчо мислити в нових соціальних і економічних умовах. Існує потреба перебудови вищої школи, що пов'язана з розвитком активності і творчих можливостей майбутніх фахівців природничих дисциплін, які можуть самостійно приймати рішення, швидко адаптуватися до змін та постійно вдосконалювати професійну діяльність. Відповідно вимог Болонського процесу, значна увага приділяється активізації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів.

Самостійність – одна із властивостей особистості, що характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів – знань, вмінь і навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності [2].

Сформувати міцні знання вміння і навички можна лише завдяки правильно організованій системі самостійної роботи студентів. Система самостійної роботи студентів являє собою комплекс взаємопов'язаних видів робіт, що взаємообумовлюють один одного і підпорядковані єдиним завданням.

Самостійну роботу поділяють на декілька груп, яким притаманні специфічні види діяльності: роботи, що спрямовані на отримання нових знань і вмінь самостійно отримувати знання із різних джерел: робота з підручником, з таблицями, схемами, з додатковим матеріалом, досліди на заняттях та в домашніх умовах, вивчення принципу дії приладів за моделями і схемами, робота з додатковою літературою; роботи, що спрямовані на удосконалення знань, їх уточнення та поглиблення, вироблення вмінь використовувати знання на практиці: вирішення експериментальних, якісних, графічних задач, проведення експериментів на встановлення взаємозв'язку між явищами, спостереження з метою уточнення умов, в яких відбувається явище, складання задач; роботи, основна мета яких формування в учнів умінь і навичок практичного характеру: побудова і аналіз графіків, виготовлення колекцій, гербаріїв; роботи, основна мета яких розвиток творчих здібностей: підготовка доповідей, рефератів, розробка нових варіантів дослідів, розробка методики постановки дослідів, побудова гіпотез, виконання дослідів з елементами наукового дослідження [1].

Організація самостійної роботи студентів є одним із моментів активізації пізнавальної діяльності під час вивчення конкретної дисципліни. Викладач повинен здійснити: планування самостійної роботи студентів, тобто визначення цілей і методів її досягнення; власне організацію самостійної роботи студентів, тобто забезпечення взаємозв'язку окремих компонентів системи навчальної діяльності; управління самостійною роботою студентів, тобто контроль діяльності студентів з подальшою корекцією для досягнення мети; зворотній зв'язок, тобто передачу інформації, яка забезпечує прийняття власних рішень та рішень студентів [2].

На природничому факультеті Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка враховуються різні групи та види самостійної роботи студентів. Наприклад, нами у процесі викладання практичного курсу «Фізіологія рослин» використовуються такі види самостійної діяльності: вивчення принципу дії приладів за моделями і схемами, робота з підручником, з таблицями, схемами, з роздатковим матеріалом, проведення експериментів на встановлення взаємозв'язку між явищами, робота з додатковою літературою, побудова гіпотез.

При вивченні дисципліни «Основи аграрного виробництва» на 4 курсі студентами спеціальності «Біологія та основи аграрного виробництва», обов'язково здійснюється організація самостійної роботи. Особлива увага звертається на такі види самостійної діяльності: підготовка доповіді до семінару; аналіз статистичних і фактичних матеріалів по заданій темі, проведення розрахунків, складання схем і моделей на основі статистичних матеріалів; аналіз конкретної ситуації; підготовка наукових доповідей та публікацій до студентських конференцій; написання курсових, дипломних та магістерських робіт.

У процесі розгляду методичного аспекту даного курсу майбутні вчителі вчать розробляти дидактичні пакети для здійснення гурткової роботи у сучасній середній загальноосвітній школі з окремих галузей сільського господарства: «Овочівництво», «Садівництво», «Тваринництво», «Квітникарство», «Ґрунтознавство», «Виноградарство» та ін. При цьому студенти творчо осмислюють зміст та структуру обраного ними гуртка, здійснюють тематичне планування, розподіл годин для теоретичних та практичних занять, обирають форми та методи викладання.

До дидактичного пакету входить ряд завдань:

- тематичний план, в якому представлено перелік тем, які розкривають зміст та структуру гурткової роботи;
- опорний конспект лекції, що містить основні поняття з окремої галузі аграрного виробництва;
- розробки різних форм практичних та лабораторних занять, в яких використовуються сучасні методи та прийоми викладання;
- задачі з конкретної галузі аграрного виробництва для творчого осмислення та вирішення учнями.

У процесі розробки таких дидактичних пакетів, що відповідають принципам доступності, системності, зв'язку теорії з практикою, творчої активності, здійснюється навчання на високому науковому рівні. При виконанні різних видів самостійної роботи у студентів підвищується пізнавальна активність, формуються глибокі міцні знання, вміння регулювати власну діяльність, успішно її організовувати.

При вивченні курсу «Методика викладання основ аграрного виробництва» студенти вчать розробляти спецкурси з окремої галузі сільського господарства для розгляду в сучасній загальноосвітній середній школі.

Для активізації самостійної роботи студентів під час вивчення курсів

«Природознавство», «Методика викладання природознавства», нами було створено навчально-методичний посібник «Явища у неживій та живій природі» (Н.О. Гуріненко, С.П. Пескун /за редакцією проф. М.В. Гриньової), у якому розглядаються явища неживої природи (фізичні, хімічні, географічні, астрономічні), та живої природи (фізіологічні, еволюційні, екологічні, генетичні), їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Навчально-методичний посібник включає: текстовий компонент – основний, додатковий та цікавий матеріал про явища в живій та неживій природі; методичний компонент – комплекс завдань, запитань, теми реферативних повідомлень; апарат орієнтування – зміст. Посібник дає змогу поглибити знання з курсу "Природознавство", забезпечує умови для самоконтролю та корекції знань, розвитку творчої пізнавальної активності студентів [3].

При виконанні різних видів самостійної роботи у студентів підвищується пізнавальна активність, формуються глибокі міцні знання, вміння регулювати власну діяльність, успішно її організовувати.

Література.

1. Глухих Е.В. Самостоятельная работа студентов как средство повышения познавательной деятельности. – В сб.: Совершенствование подготовки будущего учителя. – Усурийск, 1993. – 165 с.
2. Кралевиц И.Н. "Педагогические аспекты овладения обобщёнными способами самостоятельной учебной деятельности." / Мн. – 1989. – 156 с.
3. Гуріненко Н.О., Пескун С.П. Явища у неживій та живій природі / За ред. проф. Гриньової М.В. – Полтава, 2006. – 94 с.

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Ясакова Т.Ю. (Київ)

Зростання ролі та значення самостійної роботи студентів з одного боку та невміння та небажання студентів її організувати призводить до суперечності, розв'язати яку можна, на нашу думку, з позицій системного підходу.

В педагогіці системний підхід спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявленні в них різноманітні типи зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину [2, с.305]. Розглядаючи об'єкт як систему, його розкладають на певну кількість елементів, а також формують певну кількість відношень між цими елементами [3, с.228]. Системний підхід формулює певні методологічні принципи [1, с.584]: – принцип цілісності, згідно з яким досліджуваний об'єкт виступає як щось розчленоване на окремі частини, органічно інтегровані в ціле; – принцип примату цілого над складовими частинами, який означає, що ціле визначає функції як окремих компонентів, так і системи взагалі; – принцип ієрархічності, який постулює субстанційну відносність розрізнення системи та її елементів, оскільки кожен елемент може виступати складним об'єктом і бути системою нижчого рівня в той час, як кожна система – виступати елементом системи більш високого рівня, внаслідок чого предметна область теорії набуває вигляду деякої ієрархії систем; – принцип полі системності, за яким кожен складний об'єкт може розглядатися як деяка сукупність систем, вписаних одна в одну.

Самостійна робота із загальної та неорганічної хімії розглядається нами як цілісна, ієрархічна, динамічна система, що включає три компоненти: мотиваційний, процесуальний та змістовний.